

2018-01-11
S2018/00211/FST (delvis)

Socialdepartementet

Livsmedelsverket
Box 622
751 26 Uppsala

Uppdrag angående mat och måltider som fallprevention

Regeringens beslut

Regeringen beslutar att ge Livsmedelsverket i uppdrag att ta fram och sprida kunskapsstöd kring mat och måltider som fallprevention. Kunskapsstöden ska vara riktade dels till personal inom hälso- och sjukvård och verksamheter inom socialtjänsten, dels till verksamhetschefer och förvaltning av verksamheter inom hälso- och sjukvård och socialtjänsten. Uppdraget ska genomföras i samråd med Socialstyrelsen och Sveriges Kommuner och Landsting.

I samverkan med Socialstyrelsen ska Livsmedelsverket också ta fram och sprida ett informationsmaterial riktat till äldre kvinnor och män om maten och måltidens betydelse för att minska risken för fallolyckor. Arbetet ska ske i samarbete med organisationer inom äldreområdet.

I uppdraget ingår också att utföra uppföljning och utvärdering av genomförda insatser.

Livsmedelsverket får för uppdragets genomförande använda högst 3 000 000 kronor under 2018. Kostnaderna ska belasta utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, anslaget 4:2 Vissa statsbidrag inom funktionshindersområdet, anslagsposten 6 Försöksverksamheter m.m. Medlen utbetalas engångsvis efter rekvisition ställd till Kammarkollegiet senast den 1 december 2018. Ej använda medel ska återbetalas till Kammarkollegiet senast den 31 mars 2019. Vid samma tidpunkt ska en ekonomisk redovisning av hur medlen har använts lämnas till Kammarkollegiet.

Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 15 mars 2020. Livsmedelsverket ska även inkomma med delredovisningar senast den 14 september 2018 och 29 maj 2019.

Rekvisition, återbetalning och redovisningarna ska hänvisa till det diarienummer som detta beslut har.

Ärendet

Falloolyckor är den olyckstyp som leder till flest dödsfall, flest antal inläggningar på sjukhus. Under 2016 omkom 1 019 kvinnor och män, pojkar och flickor i fallolyckor, över 70 000 blev inlagda i sluten sjukhusvård efter att ha skadats i fallolyckor.

Varje dag dör tre personer till följd av en fallolycka, drygt 90 procent av dessa är 65 år eller äldre. I samma åldersgrupp skadar sig varje dag 177 personer så allvarligt att de blir inlagda på sjukhus. Äldre människor är på grund av de funktionsnedsättningar som åldrande och sjukdom orsakar samt undernäring och olika typer av medicinering både mer utsatta för och mer sårbara vid fallolyckor.

Av de som drabbas av en fallolycka i åldersgruppen 65 år och äldre är drygt 60 procent kvinnor. De vanligaste fallolyckorna är sådana där personen halkar, snavar eller snubblar på samma plan, den näst vanligaste fallolyckan är fall från trappa eller trappsteg. Äldre personer skadar sig oftast i bostaden, på särskilt boende eller på sjukhus. Tidigare fallolyckor är en stor riskfaktor för ytterligare fallolyckor.

Mat och dryck har stor betydelse för livskvalitet och hälsa, den är en del av vardagens huvudaktiviteter där sociala relationer upprätthålls och skapas. Bra matvanor är också en förebyggande åtgärd för att motverka sjukdom och stödja hälsa och funktioner och kan även vara en del av en behandling.

Risken för sjukdom, skador och funktionsnedsättningar ökar med stigande ålder och därmed ökar också risken för sjukdomsrelaterad undernäring. Undernäring är också vanligt i samband med kronisk sjukdom. Undernäring ökar risken för svårläkta sår och infektioner och kan ge en minskad muskelmassa som ökar risken för fallskador och funktionsnedsättningar.

Socialstyrelsen har i samarbete med Livsmedelsverket tagit fram webbutbildningen Samtal och råd om matvanor som publicerades i mars

2016. Socialstyrelsen har även gett ut föreskrifter och allmänna råd om ämnet, Förebyggande av och behandling vid undernäring (SOFS 2014:10).

Socialstyrelsen har också fått i uppdrag av regeringen att ta fram en webb-utbildning om fallprevention riktad till verksamheter inom hälso- och sjukvård och verksamheter inom social omsorg (S2015/07797/FST). Utbildningen ska sprida kunskap om hur man förebygger fall genom att göra riskbedömningar av person samt miljö och process, genom att göra evidensbaserade åtgärder med hög kvalitet utifrån den enskildes risker och behov. Uppdraget slutrapporteras senast den 1 mars 2019.

Under 2016 och 2017 har även Socialstyrelsen tillsammans med organisationer på äldreområdet och i dialog med Sveriges Kommuner och Landsting genomfört en utbildningssatsning riktad till äldre kvinnor och män om hur äldre själva kan skydda sig mot fallolyckor. Uppdraget har genomförts under kampanjen Balansera mera! Uppföljningen av utbildningssatsningen visar att kunskapen kring fallprevention har ökat inom målgruppen för utbildningssatsningen.

Socialstyrelsen har i regleringsbrevet för 2018 fått i uppdrag att fortsätta att utveckla arbetet med fallprevention.

Närmare om uppdraget

Regeringen har inlett ett nationellt arbete för att minska antalet fallolyckor bland kvinnor och män. Arbetet rör fallprevention både inom vård- och omsorg, i bostaden och i offentliga miljön. Arbetet ska genomföras på nationell, regional och lokal nivå och bidra till att olika aktörer ökar och samordnar sina insatser på området.

Uppdraget ska genomföras utifrån ett jämställdhetsperspektiv och bland annat uppmärksamma de olika behov av insatser som kan finnas hos kvinnor respektive män för att förebygga antalet fallolyckor.

Den första delen av uppdraget om kunskapsstöd riktade till verksamheter inom hälso- och sjukvård och verksamheter inom social omsorg syftar till att lyfta fram maten och måltidens betydelse för fallprevention och för rehabilitering. Vikten av strategiskt och långsiktigt arbete för bra matvanor inom offentlig omsorg ska lyftas fram.

Den andra delen av uppdraget ska vara utformad så att den involverar de äldre själva. Samarbetet med civila samhället och särskilt organisationer av äldre är en strategisk del i arbetet. Informationsmaterialet ska lyfta fram äldre kvinnor och mäns egen förmåga att minska risken för att drabbas av fallolyckor, samt främja goda levnadsvanor kring mat och måltider.

Livsmedelsverkets uppföljning ska ge möjlighet att bedöma resultat och ge regeringen goda förutsättningar att kommunicera genomförda insatser och dess effekter.

På regeringens vägnar

Åsa Regnér

Jenny Wada

Kopia till

Statsrådsberedningen
Finansdepartementet/Budgetavdelningen
Sveriges Kommuner och Landsting
Socialstyrelsen